

**МІНІСТЕРСТВО
ВНУТРІШНІХ
СПРАВ
УКРАЇНИ**

**ХАРКІВСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ
СПРАВ**

**НАЦІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ
ПРАВОВИХ НАУК
УКРАЇНИ**

ОСОБИСТІТЬ, СУСПІЛЬСТВО, ЗАКОН

Тези доповідей учасників
Міжнародного психологічного форуму
(м. Харків, Україна, 27 березня 2026 р.)

Друкується згідно з рішенням оргкомітету
за дорученням Харківського національного університету
внутрішніх справ від 21.01.2026 № 5

Особистість, суспільство, закон : тези доп. учасників Міжнар. психолог. форуму (м. Харків, Україна, 27 берез. 2026 р.) / МВС України ; Харків. нац. ун-т внутр. справ ; Нац. акад. правових наук України. – Харків : ХНУВС, 2026. – 361 с.

У матеріалах міжнародного психологічного форуму проаналізовано психологічні ракурси функціонування українського суспільства в умовах війни. Розглянуто актуальні проблеми та перспективи розвитку вітчизняної психологічної науки; специфіку діяльності фахівців сил безпеки і оборони в екстремальних умовах; новації у практиках надання психологічної допомоги та психологічної підтримки. Приділено увагу питанням морального ушкодження внаслідок травмівних подій, а також проблемам психологічної допомоги дітям. Представлено широкий спектр наукових розробок вітчизняних та зарубіжних дослідників у царині права та психології.

УДК 316.3:159.9

Матеріали наведені в авторській редакції з незначними коректорськими правками. Оргкомітет не завжди поділяє погляди авторів. За достовірність наукового матеріалу, професійного формулювання, фактичних даних, цитат, власних імен, географічних назв, а також за розголошення фактів, що не підлягають відкритому друку, відповідають автори публікацій та їх наукові керівники (за наявності).

Електронна копія збірника безоплатно розміщується у відкритому доступі на сайті Харківського національного університету внутрішніх справ (<http://www.univd.edu.ua>) у розділі «Наука», сторінка «Конференції, семінари та круглі столи», а також у репозитарії Харківського національного університету внутрішніх справ (<https://dspace.univd.edu.ua/home>).

ВОЛОШИН В. М. ОСОБЛИВОСТІ СИСТЕМ ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В ОРГАНАХ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ	84
ГАВЛЮК С. В., ЖУК С. М. ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ВІЙСЬКАМИ В УМОВАХ СУЧАСНОЇ ВІЙНИ ...	87
ГОЛОВКО М. В., БОЛЬШАКОВА А. М. ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕЖИВАННЯ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ ЖІНКАМИ В ПЕРІОД РАННЬОЇ ДОРОСЛОСТІ.....	89
ГРЕСА Н. В., ВІДЕГРЕН О. ВПЛИВ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА НА ДЕЗАДАПТИВНІ ТИПИ ПРИВ'ЯЗАНОСТІ У ЖІНОК	90
GRON V. V., KRICHKER O. Yu. WAR AS A TRIGGER OF NEGATIVE DEVIATIONS	94
ГУРМАН Х. М., ПАВЛЮК Т. Г. ПСИХОЛОГІЧНА СТІЙКІСТЬ ПРИКОРДОННИКА У ПУНКТІ ПРОПУСКУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	96
ДЕМИДЕНКО Н. М. ПСИХОЛОГІЧНА ПРОПАГАНДА ПІД ЧАС ВІЙНИ ЯК ЗАСІБ МАНІПУЛЯЦІЇ	98
ДЕМЧУК А. А., ЛЯСКА О. П. ВПЛИВ БОЙОВИХ ДІЙ НА ПСИХОЕМОЦІЙНИЙ СТАН ПРАВООХОРОНЦІВ: РИЗИКИ РОЗВИТКУ ПОСТТРАВМАТИЧНОГО СТРЕСОВОГО РОЗЛАДУ	101
ДОЦЕНКО В. В. ПЕРЕОЦІНКА ЦІННОСТЕЙ ЯК МЕХАНІЗМ РЕЗИЛЬЄНТНОСТІ ПРИ ПОДОЛАННІ НАСЛІДКІВ ВОЄННОЇ ТРАВМИ	103
ДУБІНІН Д. О. АКСІОЛОГІЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК РЕСУРС ВИТРИВАЛОСТІ В УМОВАХ ТРИВАЛОГО ВОЄННОГО СТРЕСУ	106
ДУДКО Д. О., ПАВЛЮК Т. Г. ПСИХОЛОГІЧНА ПРОТИДІЯ МАНІПУЛЯТИВНИМ ТЕХНОЛОГІЯМ ТА ІПСО ПІД ЧАС ЗДІЙСНЕННЯ ПРОЦЕДУРИ КОНТРОЛЮ ДРУГОЇ ЛІНІЇ В ПУНКТАХ ПРОПУСКУ	110
ЄВДОКІМОВА О. О. ПСИХОЛОГІЯ ЛЮДИНИ ЗІ ЗБРОЄЮ ЯК ОКРЕМИЙ НАПРЯМ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ	114

UDC 316.4:159.96

Viktoriya Vitaliivna GRON,

*Candidate of Historical Sciences, Senior Lecturer,
Department of Language Training
Educational and Scientific Institute of Civil Defense
National University of Civil Protection of Ukraine;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1221-3658>;*

Olga Yukhymivna KRICKER,

*Candidate of Historical Sciences, Senior Lecturer,
Department of Language Training
Educational and Scientific Institute of Civil Defense
National University of Civil Protection of Ukraine;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8810-1062>*

WAR AS A TRIGGER OF NEGATIVE DEVIATIONS

Despite the assurances of modern historians that humanity has been at war throughout its existence, and that rare moments of peace have been short-lived and constantly interrupted by treacherous attacks, the second half of the 20th century has taught us to perceive war as a blatant violation of all possible rules and norms. However, historians are right. Therefore, the study of human behavior in war conditions and the reverse adaptation to peaceful existence has a long tradition in the social sciences [1, p. 8].

In addition, despite the exceptional nature of the Russian-Ukrainian conflict in the vision of the European expert community, several generations of our compatriots have had the experience of observing and contacting former combatants. With the exception of World War II veterans, we were talking about participants in various proxy wars, among which the Soviet war in Afghanistan of 1979-1989 occupied a special place.

Personal experiences indicate a fairly wide range of behavioral reactions. Of course, the traumas suffered in any case significantly affect social and personal identity. But the opposite is also true: identity «can influence how trauma is perceived, interpreted, and experienced» [1, p. 10] In other words, the severity of the trauma does not have a direct correlation with the level of subsequent reintegration of the individual into the usual system of social relations. The general socialization of the subject and innate and acquired resilience (the ability to survive stressful situations) are of much greater importance [2, p. 195].

Now it is worth focusing on how the human psyche is deformed under the influence of factors of direct participation in hostilities. «We, psychologists, know how a person who has taken up arms instantly transforms: his whole outlook on the world, his self-esteem, his attitude towards others change. A person believes that weapons are strength and power, they are confidence, a style of behavior, and an illusion of his own importance arises. But this is what happens in peacetime. What then should happen in war, especially at the front, where everyone has weapons, and their use, from an opportunity, becomes a duty?» [3, c. 8].

This statement by a professional psychologist can serve as a kind of introduction to the consideration of the problem under the general name «man with a gun». Let us allow ourselves our own interpretation of the outlined range of issues. In addition to the natural and simultaneously forced dehumanization of the enemy, extreme conditions on the front line contribute to the blurring of the contours of a social phenomenon that in peaceful life is commonly called social status: all that matters is what you are specifically capable of, specifically here at a specific moment in time. Thus, a component of post-traumatic syndrome is often the loss of illusions about the significance of front-line «social elevators» in the context of peaceful life. A person returns to a world where place in the social hierarchy, rather than personal courage, is once again important.

By the way, outlined syndrome was reflected in a number of world classics written by people who personally experienced the hardships of World War I. It is not for nothing that some military experts believe that it is the First, not the Second World War, that is the model for analogies from the point of view of social processes. Substantiation of this opinion requires a separate, detailed study. And it wouldn't hurt us to repeat, in a slightly different formulation, the just-mentioned concept of direct and inverse interdependence of internal and external factors of human behavior: «All the main, basic elements of human psychology are formed in peacetime, and war only reveals them with the greatest certainty, emphasizes certain qualities associated with wartime conditions» [3, p. 8].

A plot from a parable novel by a popular Brazilian writer comes to mind. A young attractive girl ends up in a psychiatric clinic for certain reasons. She quickly begins to understand that some patients have long since gotten rid of their problems, but are in no hurry to leave the walls of the medical facility. The reason turned out to be terribly banal: the position of a mentally ill person allows him to not adhere to generally accepted rules and norms of behavior without the risk of being condemned or punished.

Extrapolating the behavioral model depicted in the novel to the tragic realities of today, we must recognize that traumatic events experienced may act not as a cause, but as a trigger, justification, and even encouragement for negative deviant behavior. For example, it has been observed that individuals who, before a hypothetical tragedy, demonstrated a tendency to unmotivated aggression, alcohol abuse, use of prohibited psychotropic substances, etc., were much more likely to become defendants in criminal cases and patients in specialized dispensaries than people without a previous dubious background. Subjectively, the status of a victim «writes off» all sins. Objectively, through the illusion of impunity, it creates an excuse not to give up on one's weaknesses.

In conclusion, we must emphasize that the complexity of the problem of negative deviant behavior has noticeably increased in war conditions, against the backdrop of striking differences between the front and the rear. Each case of deviation from social norms requires separate consideration, a cautious

approach, and may not always be a precedent, a «model case» for finding effective ways to stop other asocial manifestations.

References

1. Євдокимова Н., Зливков В., Лукомська С., Котух О. *Особистість в умовах війни: психологічна діагностика та допомога: навчальний посібник*. Київ, 2025. 198 с.

2. Панченко С., Лайко І. *Психологічна резилієнтність особистості в умовах війни. Безпека і здоров'я учасників освітнього процесу в умовах сьогодення*. Суми, 2023. С. 192-199. URL: http://ir.soippo.edu.ua:8080/jspui/bitstream/123456789/537/1/4_збірник%20статей_конф.16.11.202223_Суми.pdf#page=193

3. Александров Ю. *Особистість в умовах війни. Особистість, суспільство, війна*. Харків, 2022. С. 8-10. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/bae9a922-9e59-40b7-9357-76328ec44869/content>

Received 12.03.2026

УДК 159.9:355.23

Христина Михайлівна ГУРМАН,

курсант Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького;

Тетяна Григорівна ПАВЛЮК,

доктор філософії зі спеціальності «Освітні, педагогічні науки», старший викладач кафедри прикордонного контролю

Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5106-976X>

ПСИХОЛОГІЧНА СТІЙКІСТЬ ПРИКОРДОННИКА У ПУНКТИ ПРОПУСКУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

У період воєнного стану державний кордон України набуває стратегічної важливості, а робота прикордонників у пунктах пропуску проходить в умовах постійної напруги, посиленої відповідальності та потенційних ризиків. На цьому рівні стикаються безпекові, гуманітарні та соціальні виклики, такі як контроль переміщення громадян, протидія можливим загрозам і взаємодія з цивільним населенням, яке часто переживає стресові ситуації.

Ефективність виконання службових завдань у подібних умовах залежить не лише від професійної підготовки, але й від психологічної стійкості військовослужбовців. Вміння зберігати самовладання, діяти впевнено та ухвалювати обґрунтовані рішення в ситуаціях невизначеності стає ключовим фактором у забезпеченні прикордонної безпеки.

Важливість цієї теми пов'язана з необхідністю підтримувати професійну ефективність прикордонників, які перебувають під тривалим стресовим навантаженням у процесі виконання своїх обов'язків у пунктах пропуску в